

УКРАЇНЬКА ВІЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК
Серія: Природнича. Збірник Природничого Відділу I. — ч 2

ДМИТРО ЗАЙЦІВ

МАТЕРІЯЛИ ДО ПІЗНАННЯ ФАВНИ ЖУКІВ-
СКРИПНУВАТИХ (CERAMBYCIDAЕ, COLEOPTERA)
ЛЕМКІВЩИНИ (ЛІСОВИХ КАРПАТ)

Накладом Т-ва Прихильників УВАН

Авгсбург

1949

ДМИТРО ЗАЙШВ

**МАТЕРІЯЛИ ДО ПІЗНАННЯ ФАВНИ ЖУКІВ-
СКРИПТУНУВАТЕХ (*Scarabaeidae, Coleoptera*)
ЛЕМКІВЩИНИ (Лисових Карпат)**

UKRAINISCHE FREIE AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN
Abhandlungen der Naturwissenschaftlichen Abteilung. Band I. № 2.

DMYTRO ZAJCIW

BEITRÄGE
zur Fauna der Bodkäfer (Cerambycidae, Coleoptera)
des Lemkenlandes (Wald-Karpaten)

Augsburg

1949

Verlag des Vereins der Freunde der Ukrainischen Freien
Akademie der Wissenschaften

УКРАЇНСЬКА ВІЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК
Серія: Природнича, Збірник Природничого Відділу I. — ч. 2.

ДМИТРО ЗАЙЦІВ

МАТЕРІЯЛИ
до пізнання фауни жуків-скрипунуватих
(*Cerambycidae, Coleoptera*) Лемківщини
(Лісових Карпат)

в. Володимир Пилипчук

Львів

1949

Накладом Товариства Прихильників Української
Вільної Академії Наук

Загальне число
видань УБАН 49

Тваринний світ Лемківщини вивчений дуже недостатньо. Ми не маємо ні загальних нарисів її фауни, ні будь-яких спеціальних праць, присвячених окремим, більшим чи дрібнішим, систематичним групам тварин, властивих для цього краю.

Використовуючи кількомісячне перебування на весні та влітку 1944 року в західній частині Лемківщини, я поставив собі завдання зібрати матеріали по найбільш близькій мені групі, по ряду твердокрилих (Coleoptera). Мої дослідження охопили гірський терен так званого Низького або Лемківського Бескиду, між ріками Білою на сході та Попрадом на заході.

В часі від 10. V. по 29. VII. для збирання матеріалу було зроблено понад 30 екскурсій в околицях таких пунктів: Андриївка, Берест, Війкова, Вірхомля, Гута, Жегестів, Крижівка, Криниця, Милик, Мохначка Вишня, Мохначка Нижня, Поворозник, Тилич, Чорний Потік і гора Яворина.

Збиранню підлягали всі родини ряду твердокрилих, але спеціально увага була звернена на родини: скрипунуватих (Cerambycidae), короїдуватих (Iridae) та крицякуватих (Buprestidae), життя й розвиток яких перебуває в щільному зв'язку з деревною рослинністю краю.

В цій розвідці я обмежуюсь покищо наслідками опрацювання лише однієї родини, а саме скрипунуватих (Cerambycidae), вивчення якої переводжу на терені України впродовж багатьох років, маючи на меті дати загальний монографічний огляд цієї родини для всіх українських земель в цілому.

Розкидані відомості про окремих представників родини скрипунуватих уже трапляються в попередніх працях різних авторів, а саме: Hildt (1) наводять 166 видів, знайдених в різних місцевостях к. Польщі, і в тім числі п'ять видів: 1) *Rh. inquisitor* L., 2) *G. virginea* L., 3) *L. dubia* Scop., 4) *M. galloprovincialis* Ol. і 5) *A. reticulatus* R. з Криниці і два види: 1) *P. lamed* L. та 2) *A. clavipes* Schr. з Ритро. Др. J. Kinel (2) в числі 197 видів скрипунуватих показує три види: 1) *Rh. inquisitor* L., 2) *M. minor* L., 3) *R. alpina* L. з Ритро і один вид — *M. sartor* F. з Криниці. Нарешті Tsenbaum (3) у невеличкій праці показує *L. dubia* ab. *phantomillae* F. з Криниці.

Отже, в цілому показані в літературі для цього району десять видів. З них чотири види є в моїй збірці і включені до наступного списку під ч. ч. 2, 6, 13 і 22, а шість видів: *P. lamed* L., *R. alpina* L., *M. sartor* F., *M. galloprovincialis* Ol., *A. reticulatus* R. і *A. clavipes* Schr. я не зваймаю.

В моїй збірці представлені такі 29 видів, в кількості 532 примірники.

ПЕРЕЛІК ЗІБРАНИХ ВИДІВ

1. *Rhagium (Hargium) mordax mordax* (Deg.) — Гута; в лісі на шні *Picea*, 15. V., 1 примірник; на зрубаний *Picea* 31. V., 1 пр. і на лету 1 пр.; 21. V., 3 пр. на квітах *S. aucuparia* L. Околиця Тилича, в мішавому шпильковому лісі на дворічному порубі, на стовбурах *Picea* 29. V., 2 пр. Ок. Кривині, Чорний Потік, на квітах терну 30. V., 6 пр. На східному схилі г. Яворини на квітах *S. aucuparia* L. 18. VI., 4 пр. Ок. Поворожняка на квітах *Aruncus silvestris* Kost. 3. VII., 5 пр. Личичка розвивається так у шпилькових, як і в листяних породах. Вид дуже поширений, але практичного значення в лісовому господарстві не має.

2. *Rhagium (Hargium) inquisitor inquisitor* (L.) — Ок. Тилича, в шпильковому лісі на дворічному порубі, на стовбурах, пнях і на лету 29. V., 16 пр. Гута, на спилених *Picea* і *Abies*, багато на лету, 31. V., 12 пр.; на дровах 29. VI., 4 пр. Мохначка Вишня, на зрубаний *Picea* 1. VI., 2 пр. Чорний Потік, на зрубаних стовбурах 18. VI., 2 пр. Мохначка Нижня, на дровах 3. VII., 1 пр. Лісництво Кривиня, дача „Ястребик“, на стовбурі 5. VII., 1 пр. Від попереднього виду цього роду відрізняється тим, що розвивається виключно у шпилькових породах дерев, а від усіх інших видів цього роду тим, що імаго ніколи не живиться на квітах.

3. *Toxotus cursor* (L.) — Ок. Мохначки Вишньої, на стовбурі зрубаной *Picea* 1 ♂, 6. VI.

4. *Pachyta quadrimaculata* (L.) — Поворожняк, на квітах *Aruncus*, 3. VII., 35 пр. Ок. Кривині, г. Гузар, на квітах *Chrysanthemum leucanthemum* L. і на стовбурах *Picea*, 7. VII., 4 пр.; лісова дача „Ястребик“, на квітах *Filipendula* sp. 10. VII., 2 пр. Ок. Тилича, на квітах *Umbelliferae*, 21. VII., 2 пр.

5. *Asmaeops (Dinoptera) collaris* (L.) — Ок. Поворожняка, на квітах *Aruncus*, 3. VII., лише 2 пр. Вид розвивається виключно в листяних породах (дуб і, можливо, ще якісь породи), чим і пояснюється рідке знаходження його на лемківських верхах.

6. *Gaurotes* (s. str.) *virginea virginea* (L.) — Долина р. Мушинки, між Тиличем і Поворожняком, на квітах 11. VI., 4 пр. Східній схил г. Яворини, на квітах *Sorbus*, 18. IV., 1 пр. Гута, на квітах *Sorbus*, 21. VI., 5 пр. і на квітах малини 29. VI., 1 пр. Ок. Кривині, г. Гузар, 7. VII., 1 пр. Лісництво Тилич, на квітах *Filipendula*, 21. VII., 8 пр. Всі примірники мають темний торакс і належать до sbsp. *virginea*. Перехідних форм до sbsp. *thalassina* Schr. з червоними плямами на торахсі не виявлено.

7. *Pidonía lurida* (F.) — Долина р. Мушинки між Тиличем і Поворожняком, на квітах 11. VI., 1 пр., на квітах *Aruncus* 27. VI., 2 пр. і 3. VII. 18 пр. Гута, на квітах *Sorbus*, 17. VI., 1 пр. і 21. VI., 3 пр. На східному схилі г. Яворини на квітах *Sorbus*, 18. VI., 1 пр. Кривиня, г. Гузар, на квітах *Umbelliferae*, 22. VI., 1 пр. і 7. VII., 1 пр.; Паркова Гора, 26. VI., 3 пр. Окол. Вірхомлі, на квітах шпашини (*Rosa* sp.), 16. VII., 3 пр. Л-во Тилич, на квітах *Filipendula*, 21. VII., 3 пр.

8. *Allosterna tabacicolor tabacicolor* (Deg.) — Криниця, Паркова Гора, на квітах Umbelliferae, 26. VI., 4 пр. Ок. Тилича, на квітах Aruncus, 27. VI., 1 пр.; 3. VII., 10 пр., 21 VII., 15 пр. Г. Яворина, на квітах, 9. VII., 1 пр. Мохначка Нижня, 13. VII., 1 пр. Ок. Вірхомлі, 16. VII., 1 пр.

9. *Leptura (Vadonia) livida livida* F. — Л-во Тилич, на квітах Filipendula, 21. VII., 2 пр.

10. *Leptura* (s. str.) *rubra* L. — Ок. Мохначки Вижньої, на квітах Carduus sp., 26. VII., 1 ♂. Ок. Криниці 29. VII., 1 ♂. Імаго цього виду починають з'являтися, у порівнянні з іншими видами, досить пізно — лише в кінці липня. Першими, як і у багатьох інших видів, з'являються самці. Самці виходять із стовбурів, очевидночки, на початку серпня. Цікаво, що додаткове живлення дорослих форм тут відбувається як і в інших країнах — поруч з іншими квітами також і на Carduus. Пояснюю це пізнім завітанням Carduus, що збігається з пізнім часом з'явлення дорослих жуків.

11. *Leptura* (s. str.) *maculicornis* Deg. — Ок. Поворозника, на квітах Aruncus, 3. VII., 17 пр. Ок. Кринаці, г. Гузар, на квітах Ch. leucanthemum L., 7. VII., 3 пр. Г. Яворина, на квітах, 9. VII., 1 пр. Л-во Криниця, дача „Ястребик“, 10. VII., 2 пр. Мохначка Нижня, 13. VII., 1 пр. Л-во Тилич, на квітах Filipendula, 21. VII., 22 пр. Один з найчисленніших видів цього роду в краю.

12. *Leptura* (s. str.) *sanguinolenta* L. — Ок. Поворозника, на квітах Aruncus, 3. VII., 4 самці. Ок. Криниці, г. Гузар, 7. VII., 3♂ і 1♀. Г. Яворина, 9. VII., на квітах 1 ♂. Л-во Тилич, на квітах Aruncus 21. VII., 7 ♂ і 2 ♀. Звертає увагу рідкість цього виду в порівнянні з іншими гірськими країнами (Кавказ, Урал, Алтай та ін.), де цей вид представлений дуже численними примірниками.

13. *Leptura* (s. str.) *dubia* Scop. — Гута, 29. VI., 1 ♂. Ок. Поворозника, на квітах Aruncus, 3. VII., 5 ♂ і 1 ♀. Л-во Тилич, на квітах Filipendula, 21. VII. 3 ♂ і 1 ♀. Щодо цього виду слід зробити те саме застереження, що і до попереднього. Влітку 1944 р. представники цього виду траплялись мені порівнюючи рідко.

14. *Leptura (Lepturobosca) virens* L. — Ок. Криниці, г. Гузар, на квітах Ch. leucanthemum L., 7. VII., 1 пр.; дача „Ястребик“, на квітах Umbelliferae, 10. VII., 1♂ і 1♀. Л-во Тилич, на квітах Filipendula, 21. VII., 1♂.

15. *Judolia (Pachytodes) cerambyciformis* (Schr.) — Поворозник, на квітах Aruncus, 3. VII., 20 пр. Ок. Криниці, г. Гузар, на квітах Ch. leucanthemum L., 7. VII., 2 пр.; дача „Ястребик“, 10. VII., 1 пр., Мохначка Нижня, 13. VII., 1 пр. Ок. Вірхомлі, 16. VII., 1 пр. Л-во Тилич, на квітах Filipendula, 21. VII., 23 пр. Західньо-європейський вид, який дуже рідко трапляється на схід від Бога, натомість дуже звичайний на Поділлі і в Галичині.

16. *Strangalia* (s. str.) *melanura* (L.) — Ок. Криниці, г. Гузар, на квітах Ch. leucanthemum L. 7. VII., 8 ♂ і 1 ♀. Г. Яворина, 9. VII., 1 ♀. Ок. Вірхомлі, 16. VII., 1 ♂ і 1 ♀. Л-во Тилич, 21. VII., 3 ♂ і 1 ♀.

17. *Spondylis buprestoides* (L.) Л-во Тилич, на лету біля зрубаних *Picea*, 21. VII., 1 пр.
18. *Asemum striatum* (L.) — Ок. Гути, в лісі на сосновому ліні, 31. V., 1 пр. Ок. Мохначки Вижня, на сосновому стовбурі 13. VI., 1 пр.
19. *Tetropium castaneum* (L.) — Ок. Кривці, г. Гузар, на зрубаних *Picea*, 7. VII., 1 пр.
20. *Tetropium fuscum* (F.) — Ок. Тилича, на жердіві *Picea*, 3. VII., 1 пр.
21. *Obrium brunneum* (F.) — Ок. Поворозника, на квітах *Aguncus*, 3. VII., 72 пр. Л-во Тилич, на квітах *Aguncus*, 21. VII., 7 пр. Вид, який в липні місяці, під час цвітіння *Aguncus*, становить головну частину біопеносу пухнастих суцвіть цієї рослини, трапляючись не лише на кожній китиці, але й у великій кількості.
22. *Molorchus* (Caenoptera) *minor* (L.) — Ок. Тилича, в шпильковому лісі на дворічному порубі, обтрушуванням сухої *Picea*, 29. V., 1 пр. Криниця, Паркова Гора, на квітах *Umbelliferae*, 26. VI., 1 пр. Ок. Поворозника, на квітах *Aguncus*, 27. VI., 1 пр.; 30. VII., 30 пр. Л-во Тилич, на квітах *Filipendula*, 21. VII., 1 пр. Під час цвітіння *Aguncus* трапляється у великій кількості разом з попереднім видом.
23. *Molorchus* (s. str.) *umbellatarum* (Schr.) — Ок. Вірхомлі, на квітах *Aguncus*, 16. VII., 12 пр. Л-во Тилич, на квітах *Filipendula*, 21. VII., 1 пр.
24. *Hylotrupes bajulus* (L.) — Мохначка Вижня, на стіні дерев'яної стодоли, 24. VII., 1 ♀.
25. *Callidium* (s. str.) *violaceum* (L.) — Мохначка Вижня, в кімнаті, 22. V., 1 пр.; 31. V., 1 пр.; у дворі, на стіні дерев'яної будівлі, 19. VI., 1 пр.; ввечері, на лету 29. VI., 1 пр. Гута, на гостинці, на телеграфному стовпі, 21. VI., 1 пр.
26. *Clytus lama* Muls. — Ок. Поворозника, на стовбурі *Picea*, 3. VII., 1 пр. Миляк, під листком осики, 1. VII., 1 пр. Єдиний вид цього роду, пов'язаний з шпильковими породами.
27. *Anaglyptus* (Cyrtothorus) *mysticus* (L.) — Ок. Кривці: східній схил г. Яворяни, на квітах *Sorbus*, 18. V., 1 пр. f. *tyrica* і 1 пр. ab. *hieroglyphicus* Hrbst.
28. *Acanthocinus* (s. str.) *aedilis* (L.) — Гута, на дорозі, 31. V., 1 пр.
29. *Pogonocherus* (Pityphilus) *fasciculatus* (Deg.) — Ок. Тилича, в мішаному шпильковому лісі, на дровах і обтрушуванням сухих гілок *Picea*, 29. V., 3 пр.

	Травень		Червень			Липень		
	11-20	21-31	1-10	11-20	21-30	1-10	11-20	21-31
1. <i>Rh. mordax</i> Deg.	15	"	"	"	"	3		
2. <i>C. violaceum</i> L.		22	"	"	23			
3. <i>Rh. inquisitor</i> L.		29	"	"	"	5		
4. <i>M. minor</i> L.		29	"	"	"	"	"	21
5. <i>P. fasciculatus</i> Deg.		29						
6. <i>A. striatum</i> L.		31	"	13				
7. <i>A. aedilis</i> L.		31						
8. <i>T. cursor</i> L.			6					
9. <i>G. virginea</i> L.				11	"	"	"	21
10. <i>P. lurida</i> F.				11	"	"	"	21
11. <i>A. mysticus</i> L.				18				
12. <i>A. tabacicolor</i> Deg.					26	"	"	21
13. <i>L. dubia</i> Scop.					29	"	"	21
14. <i>C. lama</i> Muls.						1		
15. <i>P. quadrimaculata</i> L.						3	"	21
16. <i>A. collaris</i> L.						3		
17. <i>L. maculicornis</i> Deg.						3	"	21
18. <i>L. sanguinolenta</i> L.						3	"	21
19. <i>J. cerambyciformis</i> Schr.						3	"	21
20. <i>T. fuscum</i> F.						5		
21. <i>O. brunneum</i> F.						3	"	21
22. <i>L. virens</i> L.						7	"	21
23. <i>S. melanura</i> L.						7	"	21
24. <i>T. castaneum</i> L.						7		
25. <i>M. umbellatarum</i> Schr.							16	21
26. <i>L. livida</i> F.								21
27. <i>S. buprestoides</i> L.								21
28. <i>H. bajulus</i> L.								24
29. <i>L. rubra</i> L.								26-29
	1	6/7	1/6	2/8	2/8	11/18	1/18	4/17

Цей перелік не претендує на висвітлення фауни родини скрипунуватих для цього краю в усій її повноті, але характеризується тим, що охоплює досить повно цілу біологічну групу, а саме групу видів, які розвиваються за рахунок шпилькових дерев.

Верхи, схили та долини, де я переводив свої екскурсії, вкриті саме шпильковими лісами; переважну більшість їх складають смереки (*Picea*), на другому місці йдуть яліпці (*Abies*), зовсім рідко трапляється сосна (*Pinus*) і ще рідше — модрина (*Larix*). Отже, із 29 видів переважна більшість (коло 20) належить саме до тих, що живляться деревиною стовбурів та гілок шпилькових дерев. Коли продовжувати далі екологічну характеристику, то можна зазначити, що 19 видів належать до тих, які живляться на квітах, і 10 інших видів на квітах ніколи не трапляються.

Головними квітучими рослинами, що служать для живлення скрипунуватих у Лемківських горах, є такі: 1) Таволжник лісовий (*Aruncus silvestris* K.) (12 видів), 2) Лабазник (*Filipendula* sp.) (10 в.) 3) Королиця білоголова (*Chrysanthemum leucanthemum* L.) (5 в.) 4) Окружкові (*Umbelliferae*) (5 в.) 5) Рябина звичайна (*Sorbus aucuparia* L.) (4 в.) 6) Терен (*Prunus spinosa* L.) (1 в.) 7) Малина (*Rubus idaeus* L.) (1 в.) 8) Шипшина (*Rosa* sp.) (1 в.) і 9) Будяк (*Carduus* sp.) (1 в.)

Динаміку цієї родини в часі показує таблиця. Як бачимо, перші особини в 1944 році з'явилися в половині травня (15. V.). До кінця травня зареєстровано 7 видів. В червні зникає 2 види і з'являється 6 нових. В липні зникають ще 4 види, а нових прибуває 16. Отже, кількість видів за місяцями наростає так: травень — 7 видів, червень — 11 видів і липень — 23 види. Найбагатшою фауна скрипунуватих була в місяці липні, найбагатша декада цього місяця — перша. З цієї ж таблиці бачимо, що найбільш розтягнутий літ мав *M. pinog* L., який траплявся впродовж 7 декад.

Підсумовуючи все сказане вище щодо складу фауни скрипунуватих на терені Низького Бескиду між р.р. Білою та Попрадом, можемо відзначити, що разом з літературними даними маємо вже відомості про наявність у цьому районі 35 видів. Дальші дослідження мусять додати нам здебільшого представників, що живляться листяними породами дерев — це переважно в нижніх зонах терену, — а також визку видів з родів *Agarantia* та *Phytoecia*, що живуть у стеблах травистих рослин і в нашому списку цілком відсутні.

ЖИТЕПАТУПА

1. 1917. — *Hildt Ludwik Fryderyk*. — „Owady krajowe kózkowate”. „Pamiętnik Fizyograficzny”. T. XXIV. Str. 1 — 141 + VI tabl.

2. 1918. — *Kinel Jan*. — „Kózkii Polski”. — „Rozprawy i wiadomości z Muzeum im. Dzieduszyckich”. T. III. Zeszyt 1 — 2. Str. 37 — 101.

3. 1923. — *Tenenbaum Szymon*. — „Przybytki do fauny chrzaszczów Polski od roku 1913”. — Там же. T. VII — VIII. R. 1921/22. Str. 136 — 186.

BEITRÄGE
zur Fauna der Bockkäfer (Cerambycidae, Coleoptera)
des Lemkenlandes (Wald-Karpaten)

ZUSAMMENFASSUNG

Das Verzeichnis der Bockkäfer umfasst 29 Arten, die von dem Autor im Sommer 1944 in Wald-Karpaten, nämlich in Ost-Beskiden auf dem Gebiete zwischen den Flüssen Poprad und Bila gesammelt wurden.

Zusammen mit den in der vorherigen Literatur aufgewiesenen Arten der Bockkäfer bildet die Anzahl, der für das erwähnte Gebiet zur Zeit bekannten Arten dieser Familie, — 35 Arten.

Ausser diesem Verzeichnis wird vom Autor auch die nach den Monaten und Dekaden verfasste Tabelle der Erscheinungszeiten einzelner Arten angegeben. Dieser Tabelle gemäß der Monat Juli im J. 1944 wurde als reichster in Arten der Bockkäfer aufgewiesen und nämlich seine erste Dekade, in der man in der Natur gleichzeitig den 18 Arten begegnen konnte (62 % der allgemeinen Zahl gefundener Arten).